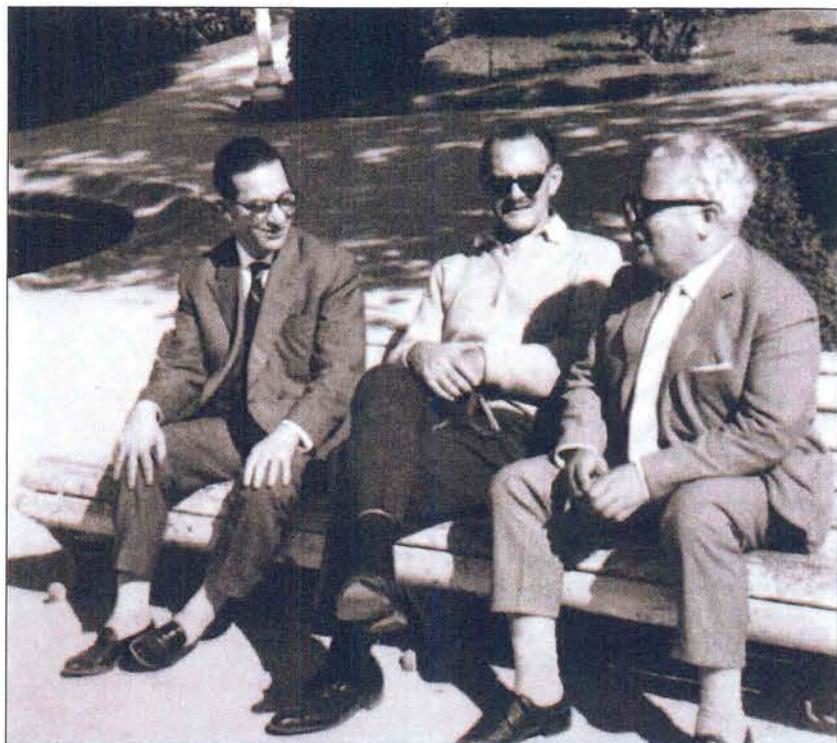


nes. No ano 1967 comeza a súa traxectoria expositiva na Caixa de Aforros de Vigo. En 1972 participa na Bienal de Pontevedra e, a partir dessa data, os seus traballos formarán parte de diversas mostras, tanto individuais coma colectivas, en Vigo, Barcelona ou A Coruña. Toda a súa obra presenta a marca dun cromatismo dinámico e unha técnica de manchas diluídas. A partir de 1980 forma parte do grupo Atlántica, onde se percibe un mínimo cambio na estrutura compositiva do cadro, no matiz das liñas ou na tonalidade da cor e isto repetírase nas mostras de Baiona, Vigo, Madrid ou Santiago de Compostela, onde emprega as pinceladas amplas que percorren toda a superficie pictórica. Dende entón, intervén en diferentes manifestacións, tanto de maneira individual coma con outros autores, e compatibiliza esta faceta coa súa tarefa docente nun instituto vigués, ademais de participar en varios talleres de arte, dentro e fóra da comunidade.

Nos gravados mostra a súa calidade de bo debuxante e un perfecto dominio da técnica. Unha das súas primeiras producións é a realización de varias carpetas, entre as que cabe destacar *Mulleres* (1978), editada con motivo dunha exposición na galería Adro da Coruña. Desta época son tamén as mostras individuais de Vigo, Barcelona, Tarrasa, A Coruña e as conxuntas desenvolvidas en diversas cidades españolas. Outras series serán *Habitáculos* ou *Cero-por*, exhibidas nunha colectiva de catorce gravadores galegos en San Salvador de Bahía (Brasil) en 1997. Os seus traballos figuran en numerosas coleccións privadas, tanto de particulares coma de entidades e museos, entre eles, o Municipal de Vigo Quiñones de León ou o Museo Nacional do Gravado de Buenos Aires.

GUERRA DA CAL, Ernesto. Pseudónimo literario de Ernesto Pérez Guerra, que naceu en Ferrol (A Coruña) no ano 1911. Durante a súa xuventude viviu en Quiroga (Lugo), val que, xunto coas montañas do Courel que o rodean e as próximas riveiras do Sil, aparece frecuentemente na súa obra. Posteriormente trasladouse a Madrid, onde alternou os seus estudos universitarios coas xornadas na compañía de teatro La Barraca de García Lorca. Durante a Guerra Civil colaborou coa revista *Nova Galiza*, publicada en Barcelona, e asinou co seu verdadeiro nome. Despois de finaliza-la contenda bélica, exiliouse nos Estados Unidos, a onde chegou en 1939. Incorporouse ó corpo docente da Universidade de Nova York e doutorouse na Universidade de Columbia desta mesma cidade, coa tese *Lengua y estilo de Eça de Queiroz* (1954), traducida ó portugués pola profesora Helena Cidade e publicada en 1968 co título de *Línguagem e estilo de Eça de Queiroz*. A súa decisión de dedi-



Ernesto Guerra da Cal, acompañado por Ramón Piñeiro e Francisco Fernández del Riego.

carse ó ensino da literatura portuguesa obedeceu a que, como declara no prólogo da súa tese, nela viu realizado o destino que as circunstancias históricas impidieron que tivese a literatura galega.

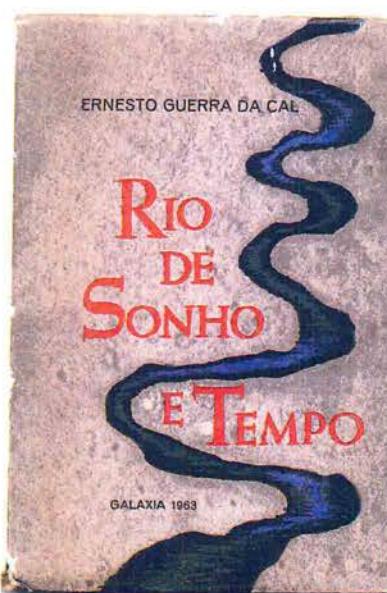
En canto á súa obra de creación literaria, *Guerra da Cal* é autor de dous libros de poemas en lingua galega, *Lua de além-mar: 1939-1958* (Vigo, 1959) e *Río de sonho e tempo* (Vigo, 1963), que recollen o sentimento de morriña da súa Galicia natal, ademais de poñer en prá-

tica unha aproximación ortográfica ó portugués.

De entre os seus traballos científicos hai que sinalar, ademais da tese de doutoramento xa citada, a introducción de *Portuguese literature* e as entradas correspondentes a unha vintena de prestixiosos escritores portugueses en *Columbia dictionary of contemporary european literature* (1947); en *Collier's Encyclopedia* (1949-50) contribuíu con informacións precisas e críticas sobre varios autores brasileiros. En *Encyclopedia of World Literature*, edición de 1946, publicou o ensaio de carácter xeral "Galician literature" e, na edición de 1957, outro sobre Afonso X o Sabio. Tamén colaborou en *Grolier International Encyclopedia* con artigos sobre autores portugueses e en *European authors, Catholic Encyclopedia of World Literature*, edición de 1967, con dous estudos sobre Eça de Queiroz.

En portugués escribiu *O renacemento galego contemporâneo* (1965), varias producións ensaísticas sobre navegantes lusos nos Estados Unidos e a parte correspondente á literatura galega en *Dicionário de literatura portuguesa, galega e brasileira* (Lisboa, 1955-57, tres tomos), dirixido por Jacinto Prado Coelho.

Polas razóns xa indicadas e referidas no prólogo da súa tese, *Guerra da Cal* sempre mantivo contacto coa cultura galega e neste eido fixo numerosos entusiastas, como son os casos de Machado da Rosa e Anne Marie Morris. Hai que sinalar,



Un libro de Ernesto Guerra da Cal.

así mesmo, o seu labor á fronte do programa de estudos de doutoramento en portugués, fundado por el na Universidade de Columbia, e no que dirixiu varias teses sobre temas de literatura portuguesa do século XIX.

Foi un adiantado do movemento reintegracionista. Deixou unha correspondencia riquísima ó respecto, na que define a súa postura: o galego debe deixarlle paso ó portugués normativo mesmo en Galicia, áinda que se conserve como fala, solución sociolingüística semellante á do castelán normativo e o crioulo na Arxentina. Unha frase propia del é *todo o galego está contido no portugués*. Á parte da súa obra de crítica literaria, mostrouse poeta nos idiomas que manexaba acotío e utilizaba o pseudónimo D.C. Warnest en inglés; nesta lingua escribiu o poema "Ritual Pavane for a Murdered Poet", dedicado ó seu inesquecible amigo Federico García Lorca. A súa relación co escritor andaluz foi moi intensa e fundamental para a composición dos poemas galegos do granadino.

GUERRA CAMPOS, José. Bispo e investigador que naceu en Ames (A Coruña) no ano 1920 e faleceu en Santmenat (Barcelona) en 1997. Iniciou os seus estudos en 1931, no seminario de Santiago de Compostela, que concluiría en 1945, coa interrupción da Guerra Civil española, na Universidade Gregoriana de Roma e na Universidade Pontificia de Salamanca. Dende 1944, cando foi ordenado sacerdote en Lugo, ata 1964, ano no que foi designado bispo, desempeñou as súas funcións na cidade compostelá. Impartiu clases de Teoloxía, Introducción ós Evanxeos e Historia da Filosofía, no seminario maior; Historia das Relixións e Historia da Igrexa, no Instituto de Cultura Religiosa Superior; e Deontoloxía Xeral e Médica, nas facultades de Medicina e Farmacia. Neste mesmo período foi consiliario dos novos universitarios de Acción Católica, viceconsiliario da arquiconfraría do Apóstolo Santiago, director do boletín *Compostela*, secretario das xuntas dos anos santos xacobeos, membro do Centro de Estudios Jacobeos e do Instituto de Estudios Galegos Padre Sarmiento e director adxunto nunha fase das escavacións arqueolóxicas da catedral. Como consultor do episcopado español e antes de ser bispo, asistiu ás sesións do Concilio Vaticano II. En 1964 foi nomeado bispo titular de Mutia e auxiliar de Madrid-Alcalá e, dende 1973, rexentou a titularidade da diocese de Cuenca. Xa como prelado, participou nas sesións do concilio de 1964 e 1965, coa intervención especial sobre o ateísmo marxista na constitución *Gadium et Spes*. Tamén desenvolveu a súa actividade como membro do Secretariado Pontificio para os Non Crentes (1965-73), como representante do episcopado español no I



O bispo José Guerra Campos.

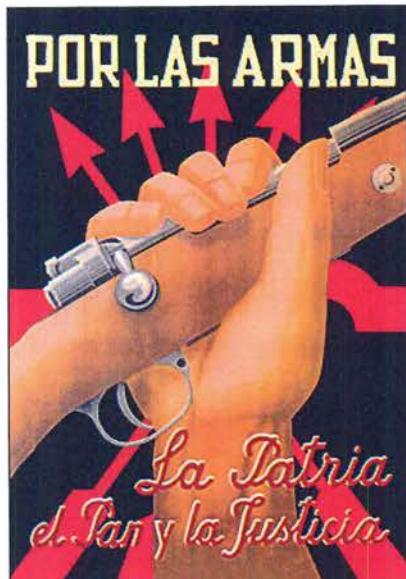
Sínodo de Bispos en Roma (1967) e foi convocado para o segundo pola secretaría do sínodo (1969).

Dos cargos desenvolvidos de 1964 a 1976 habería que sinala-lo de secretario xeral do episcopado español, presidente nacional do apostolado segrar, presidente da Comisión Católica Española da Infancia, presidente do comité reitor da campaña contra a fame no mundo, director do Instituto Central de Cultura Relixiosa Superior, procurador nas Cortes españolas por designación directa de Franco (1967-76), membro da xunta do Padroado Menéndez Pelayo do Consello Superior de Investigacións Científicas (CSIC) e presidente da comisión asesora de programas relixiosos de Radio Televisión Española ata 1973.

As publicacións de Guerra Campos son unhas de carácter teolóxico, filosófico e pastoral e outras de temática histórica e arqueolóxica. Das últimas, case todas elas están relacionadas coas orixes do culto a Santiago e da cidade do Apóstolo, entre as que se poden citar "Bibliografía de las peregrinaciones", en *Compostela* (1948); "Una hipótesis reciente sobre la traslación de Santiago", en *Compostela* (1953); "Relicario de la iglesia catedral de Santiago de Compostela. Guía del visitante", en *Compostellanum* (1960); "El sepulcro de Santiago", en *La catedral de Santiago de Compostela* (1978); "Guía de la catedral de Santiago de Compostela" (1981), en colaboración con Jesús Precedo Lafuente; ou *Exploraciones arqueológicas en torno al sepulcro del Apóstol Santiago* (1982). Con respecto ás obras de carácter relixioso e filosófico destan *La Iglesia y el marxismo* (1977) e *Cristo y el progreso humano* (1977), entre outras.

GUERRA CIVIL. No sentido estrito do termo –enfrontamento bélico dilatado– a Guerra Civil en Galicia dura soamente ata o 30 de xullo de 1936, non así as consecuencias deste inmenso drama colectivo que afectou a tódolos españois. O golpe militar iniciado o 17 de xullo de 1936 en Melilla polos tenentes coroneis Seguí, Gazapo e Bartomeu; por Mague, en Ceuta; e por Sáenz de Buruaga e Asensio, en Tetuán, e que o día 18 se estendeu ás Canarias, Sevilla, Córdoba, etc. baixo a proclama radiada *¡Españoles: a cuantos sentís el santo amor a España, a los que en las filas del Ejército y Armada habéis hecho profesión de fe en el servicio de la Patria, a los que jurasteis defenderla de sus enemigos hasta perder la vida, la nación os llama a su defensa!* asinada polo xeneral Franco, fracasou como *putsch* militar e desencadeou a Guerra Civil.

Prolegómenos. O triunfo da Frente Popular nas eleccións de febreiro de 1936 agudizou a forte tensión social e política que se viña arrastrando dende abril de 1931. Xa en 1932 o xeneral Sanjurjo intentara derroca-la nova República nun pronunciamento militar co esquema clásico do século XIX (que o xeneral Primo de Rivera reproduciu con éxito en 1923); poucos o seguiron e Sanjurjo tomou o camiño do exilio. As Xuventudes de Acción Popular (XAP) [xuventudes da Confederación Española de Dereitas Autónomas, CEDA, más á dereita que esta], o Requeté, a Falanxe Española Tradicionalista e os sectores da oficialidade do Exército tomaban unha actitude ofensiva que era correspondida con belixerancia polas milicias obreiras dos partidos da esquerda. Existía un larvado estado de violencia. Dende febreiro organizábase un novo levantamento nos cuarteis, o



Un cartel da Guerra Civil.